



# Rzecznictwo praw społecznych Przykłady z Polski

Dr hab. Ryszard Szarfenberg

ATD Czwarty Świat

Polski Komitet EAPN

Szkolenie “Instruments for advocacy and litigation on Housing Rights:  
how to move forward in the Polish context” Human Rights Watch

11 grudnia 2019

***„Tam, gdzie ludzie skazani są na życie w nędzy, prawa człowieka są łamane. Jednoczenie się dla ich poszanowania jest najświętszym obowiązkiem”.***

Ojciec Józef Wrzesiński, napis na kamieniu pamiątkowym umieszczonym przed gmachem Rady Europy w 1993 r. (replika oryginalnej tablicy poświęconej ofiarom skrajnego ubóstwa, Plac Praw Człowieka i Wolności, Paryż 1987 r.)

Rzecznictwo: walczysz, domagasz się, występujesz w obronie

- „**Walczysz o** zniesienie barier dla niepełnosprawnych? **Domagasz się** większej liczby przedszkoli na wsiach? **Występujesz w obronie** ciężarnych kobiet zwalnianych z pracy? Może nie wiesz, ale prowadzisz **działalność rzeczniczą**” P. Frączak, 2008
- Przykładowe definicje **rzecznictwa**
  - Wpływanie na decydentów, **walka o zmianę społeczną**, zmiana opinii i postaw społecznych, zmiana zachowań, mobilizacja zasobów
  - Strategiczne zastosowanie informacji, **aby zmieniać polityki**, które dotyczą ludzi w gorszej sytuacji
  - **Zmiana postaw, działań, polityk i ustaw** poprzez wpływanie na ludzi i organizacje za pomocą władzy
  - Rzecznictwo dotyczy **wpływania na władzę** lub **zmieniania stosunków władzy**

Formy rzecznictwa: od reprezentacji, przez mobilizację, do upodmiotowienia

- 1. Reprezentacja: mówiąc w imieniu tych, co głosu nie mają**, np. przedstawianie postulatów osób z niepełnosprawnościami przez osoby sprawne
- 2. Mobilizacja: zachęcanie tych, co głosu nie mają, aby mówili razem z nami**, np. przedstawianie propozycji zmiany polityki społecznej przez osoby sprawne i niepełnosprawne razem
- 3. Upodmiotowienie: wspieranie pozbawionych głosu, aby mówili sami za siebie**, np. osoby z niepełnosprawnościami same przedstawiają postulaty zmiany polityki społecznej

# Rzecznictwo zmian prawnych a rzecznictwo praw społecznych

- Zwyczajne ustawodawstwo jest kształtowane pod wpływem
  - Interesów i ideologii rządzących partii politycznych
  - Interesów i ideologii grup interesu innych niż partie rządzące
  - **Interwencji o charakterze prawnym**
    - wykazywanie, że konkretne akty prawne są niezgodne z Konstytucją lub z aktami prawa międzynarodowego ratyfikowanymi przez Polskę
    - Występowanie o ratyfikację międzynarodowych aktów prawnych z zakresu praw społecznych
- **Rzecznictwo praw społecznych jest to walka o to, aby prawa określonych grup w gorszej sytuacji w społeczeństwie były lepiej chronione, szanowane i realizowane.** Ma ono co najmniej dwie formy
  - Walka o zmiany prawne w zwykłym ustawodawstwie poprzez wpływanie na interesy i ideologię partii rządzących i grup interesu
  - **Walka o zmiany prawne w zwykłym ustawodawstwie poprzez interwencje o charakterze prawnym**

# Zrewidowana Europejska Karta Społeczna – przykłady rzecznictwa w Polsce

- Rzecznictwo podpisania (podpisana została w 2005 r.) i ratyfikowania przez Polskę **Zrewidowanej Europejskiej Karty Społecznej** wraz z protokołem skargowym
  - **Działania w ramach ciał doradczych** powoływanych przez rząd: Rada Społeczna przy Prezesie Rady Ministrów (2004-2005)
  - **Działania poprzez organizacje pozarządowe:** [ATD Czwarty Świat - Apel Kielecki \(2008\)](#) i późniejsza kampania dialogu na rzecz ratyfikacji, aby w Europejskim Roku Walki z Ubóstwem (2010) Polska ratyfikowała dokument
  - **Działania poprzez koalicje organizacji pozarządowych:** Koalicja Social Watch i Polski Komitet EAPN (2011), [petycja 6066, list do Premiera i Prezydenta przy okazji 50lecia EKS](#)

## Protokoły skargowe do aktów prawa międzynarodowego – przykłady rzecznictwa w Polsce

- [Uchwała Zgromadzenia Ogólnego Polskiego Komitetu Europejskiej Sieci Przeciwdziałania Ubóstwu w sprawie ratyfikowania przez Polskę instrumentów międzynarodowych chroniących prawa osób zagrożonych ubóstwem wysłana do minister E. Rafalskiej \(2015\).](#) Były to poza ZEKS protokoły umożliwiające składanie skarg
  - Protokół Dodatkowy do Międzynarodowego Paktu Praw Gospodarczych Społecznych i Kulturalnych z 10 grudnia 2008 r.
  - Protokół Dodatkowy do Konwencji o prawach dziecka z 19 grudnia 2011 r.
  - Protokół Dodatkowy do Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych z 13 grudnia 2006 r.
  - Protokół Dodatkowy do Europejskiej Karty Społecznej z 9 listopada 1995 roku

## Niezależne raporty w procesie sprawozdawczym z realizacji ratyfikowanych aktów prawnych – przykłady z Polski

- [Stanowisko EAPN Polska w sprawie realizacji Międzynarodowego Paktu Praw Gospodarczych, Społecznych i Kulturalnych w Polsce \(2016\)](#)
- [Raport organizacji pozarządowych z realizacji postanowień konwencji o prawach dziecka \(2015\) zaprezentowany podczas Sesji Roboczej Komitetu Praw Dziecka w Genewie do Raportu Rzeczypospolitej Polskiej z realizacji przez Polskę zapisów Konwencji o prawach dziecka](#)
- List of issues dotyczących realizacji w Polsce Konwencji o prawach dziecka w ramach The Simplified Reporting Procedure (2018) dokument miał wpłynąć na [pytania, które zadał Komitet Praw Dziecka polskiemu rządowi](#)



## Prawa społeczne w Unii Europejskiej – przykład Semestru Europejskiego

- EAPN Polska od 2012 r. bierze udział w [Międzyresortowym Zespole do spraw Strategii „Europa 2020”](#), który odpowiada za przygotowywanie co roku aktualizacji Krajowego Programu Reform (KPR)
- Po przyjęciu w 2017 r. [Europejskiego Filara Praw Socjalnych](#) (EFPS) EAPN Polska pytała rząd na posiedzeniach Zespołu, w jaki sposób EFPS będzie uwzględniony w KPR
  - W 2018 roku EFPS nie został w ogóle wspomniany w KPR
  - [W 2019 roku uwzględniono poprawkę EAPN Polska wspominającą EFPS \(s. 20\)](#)

# Rzecznictwo podejścia opartego na prawach społecznych w organizacjach pozarządowych

- Praktyczny podręcznik dla organizacji pozarządowych [Zmiana, nadzieja i sprawiedliwość. Podejście do ubóstwa oparte na prawach \(EAPN 2016\)](#)
  - Ubóstwo i wykluczenie społeczne jako pogwałcenie praw człowieka
  - Przegląd głównych instrumentów ochrony praw człowieka istotnych w walce z ubóstwem i wykluczeniem społecznym
  - Stosowanie podejścia opartego na prawach w zwalczaniu ubóstwa: wskazówki i narzędzia
  - Podejmowanie kroków prawnych przeciwko rządów państw nie spełniających wymogów praw człowieka

## Zmiana, nadzieja i sprawiedliwość

Podejście do ubóstwa oparte na prawach

GRUPA DS. STRATEGII INTEGRACJI SPOŁECZNEJ UE  
Grupa robocza ds. ubóstwa jako pogwałcenia praw człowieka

